

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร กรณีศึกษา:
แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

ดวงพร โขแก้ว¹

ดร.ปะการัง ชื่นจิตร²

รศ.พงศ์ศักดิ์ ศรีสมทรัพย์³

รศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว⁴

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร กรณีศึกษา: แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร กรณีศึกษา: แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา อีกทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร และเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร โดยรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก และได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 13 คน ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบางซอย ตำบลกุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา จำนวน 5 คน แกนนำกลุ่มรักษ์พลับพลึงธาร จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน ข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน และผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน โดยผู้ศึกษาได้ทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์ จดบันทึก และได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปประเด็นนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล โดยใช้หลักแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปและอภิปรายผล

บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร กรณีศึกษา: แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบจาก ดร.ปะการัง ชื่นจิตร อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

- 1 นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- 2 อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ
- 3 อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ
- 4 อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ผลการศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธารกรณีศึกษา: แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้นอยู่ในระดับดี โดยปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมคือ ผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถและได้รับการยกย่องจากประชาชนในชุมชน ประชาชนในชุมชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของพลับพลึงธาร จึงนำไปสู่แนวทางการอนุรักษ์พลับพลึงธารเพื่อให้นักเรียนต่อไปได้ชื่นชม อีกทั้งในด้านของปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น สามารถสรุปได้ 3 ประเด็นหลัก คือ ปัญหาและอุปสรรคในมุมมองของผู้นำชุมชน ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในด้านของผู้นำชุมชนนั้นสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคนั้นมองว่าพลับพลึงธารนั้นยังไม่ได้รับความสนใจจากภาครัฐมากนัก ขาดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ในด้านของภาคประชาชนนั้นมองว่า พลับพลึงธารไม่ได้ตอบสนองผลประโยชน์ส่วนตนมากนัก ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเยาวชนและวัยผู้สูงอายุ ทำให้ไม่มีความรู้ด้านการมีส่วนร่วม และในด้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ให้ความเห็นว่า ปัญหานั้นเกิดมาจากที่ไม่มีการงบประมาณและบุคลากรที่เพียงพอต่อการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ พลับพลึงธาร

บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่บ่งบอกความอุดมสมบูรณ์ของประเทศผู้เป็นเจ้าของ และบ่งบอกถึงความผาสุกของคนในชาติโดยรวม ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากและมีคุณภาพดี ประชากรมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด จะก่อให้เกิดความผาสุกของคนในชาตินั้น หรืออาจจะกล่าวได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาและความเจริญของประเทศตลอดจนถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และสิ่งแวดล้อมดีก็จะส่งผลให้ประชาชนในประเทศนั้นมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีด้วยโดยไม่ต้องสงสัย ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลายประการซึ่งจำเป็นต้องแก้ไข

ปัจจุบันแม้ว่าจะมีการผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์จากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมากเพียงใด ก็ยังเกิดปัญหาที่ทำให้การอนุรักษ์เป็นเรื่องที่ต้องใช้ความสามารถและใช้ระยะเวลาในการทำให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้น ก็คือ ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่มักจะเกิดควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้า ซึ่งเป็นปัญหาร่วมกันของประเทศ

กระแสนุรักษ์ธรรมชาติเป็นที่นิยมอย่างมากในประเทศที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติลดน้อยลงไป ซึ่งกระแสนี้เป็นขบวนการทางสังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมเพื่อปกป้อง คุ้มครอง และรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ ที่รวมไปถึงสภาพทางธรณีวิทยา สภาพทางอุทกวิทยา สภาพบรรยากาศศาสตร์ สัตว์ พืช เห็ดรา สิ่งมีชีวิตอื่นๆ ถิ่นที่อยู่ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การดำเนินชีวิตของสิ่งมีชีวิตรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ดำรงอยู่ได้ในอนาคต

พลับพลึงธารเป็นพืชที่มีสถานะเสี่ยงใกล้สูญพันธุ์ และถูกขึ้นบัญชีแดงเมื่อปี 2011 ใน IUCN หรือองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ให้เป็นสปีชีส์ใกล้สูญพันธุ์ของโลก ดอกพลับพลึงธารเป็นดอกไม้ประจำถิ่น ไม่พบที่ไหนในโลก นอกจากจังหวัดพังงา ที่มีสภาพใกล้สูญพันธุ์ซึ่งพบมากที่สุดในแม่น้ำลำคลอง ในอำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา อีกทั้งยังพบได้ในจังหวัดระนอง ที่อำเภอสุขสำราญซึ่งเป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอกระบุรี โดยดอกพลับพลึงธาร จะออกดอกให้ชมแก่ ปีละ 1 ครั้ง คือในช่วงเดือนตุลาคม – เดือนธันวาคมของทุกปี แหล่งชมพลับพลึงธารในจังหวัดพังงานั้น ปัจจุบันหลงเหลืออยู่เพียงแค่พื้นที่เดียวคือ แหล่งชมพลับพลึงธารคลองตาเลี่ยนซึ่งตั้งอยู่ใน หมู่ที่ 7 ตำบลกระบุรี อำเภอกระบุรี ที่ดูแลโดยนายเลี่ยน มีแสง นักอนุรักษ์ท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อวงการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร บริเวณแหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลี่ยน ตำบลกระบุรี อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร บริเวณแหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลี่ยน ตำบลกระบุรี อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร
กรณีศึกษา: แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลี่ยนอำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา โดยเนื้อหาที่

ทำการศึกษา คือ ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านทุนทางสังคมและทุนทาง
 ธรรมชาติ และด้านบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
 นอกจากนี้ยังมุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์
 ดอกพลับพลึงธาร อีกทั้งยังเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์
 ดอกพลับพลึงธาร

2.ขอบเขตพื้นที่และประชากร

2.1 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ หมู่ 7 บ้านบางซอย ตำบลลูกระ อำเภอลำลูกเกด
 จังหวัดพังงา

2.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
 ในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร ได้แก่ ข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น,ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วย
 ผู้ใหญ่บ้าน,ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน,แกนนำกลุ่มรักษ์พลับพลึงธาร และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

3.ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ เดือนสิงหาคม - เดือนตุลาคม 2562

4.วิธีการศึกษา

1. ศึกษาเบื้องต้นจากเอกสาร
- 2.ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล
- 3.นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่
4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 5.นำเสนอข้อมูล

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ดอก
 พลับพลึงธาร ดังนี้

แนวคิดการมีส่วนร่วม

สถาบันพระปกเกล้า (2562,ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชนและเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่

ระดับการมีส่วนร่วม องค์การอนามัยโลกและกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (2521) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมโดยแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1)การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดอันดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และประการสำคัญคือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง 2)การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน3)การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการพึงระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม 4)การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือในรูปวัตถุก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

การอนุรักษ์ความสามารถในการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ เพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างถูกต้องตามเวลา และสถานที่ เพื่อให้ประชาชนทุกคน และทุกฐานะ มีสิทธิใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ได้อย่างเท่าเทียมกัน การอนุรักษ์กับการพัฒนาต้องดำเนินการคู่กัน ไป ให้มีความสำคัญเสมอกันระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

แนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า การท่องเที่ยวแบบกลุ่มที่มีกระบวนการจัดการที่ดีและสามารถดูแล รักษา ทรัพยากรเหล่านั้นไม่ให้เสื่อมโทรม โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และมีผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุดหรือไม่มีเลย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร ธรรมชาติศึกษา: แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

นันทศาล มุกตมณตรี (บทคัดย่อ,2556) ศึกษาชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามัน: กรณีศึกษาเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1)กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล - อันดามัน (2)ทุนทางสังคมในชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล-อันดามัน และ (3)แนวทางของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล-อันดามัน โดยจากผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเกาะยาวน้อย เป็นชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีจุดแข็งในเรื่องความสามัคคี การรวมกลุ่มการต่อรอง การวางแผนชุมชนในอนาคต อีกทั้ง ทุนทางสังคมของชุมชนเกาะยาวน้อยนั้นเป็นทุนบุคคลในท้องถิ่นที่เป็นจุดแข็งของชุมชนและทุนบุคคลภายนอกที่นำเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมดั้งเดิม เป็นต้น

สุรัชย์ เชื้อข้าวซ้อน (บทคัดย่อ,2552) การวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านดินดำ ตำบลท่าก้อ อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดินดำ เพื่อศึกษาความตระหนักและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนและประชาชนที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนและคัดเลือกหัวหน้าหรือตัวแทนครอบครัว โดยได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 100 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จากผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดินดำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมรับฟังข่าวสารจากสื่อสารต่างๆ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมต่ำสุดก็คือ ด้านการติดตามประเมินผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ทราบถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร ธรรมชาติศึกษา: แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ที่ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชนได้

2.ทราบถึงปัญหา และ อุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอคูระบุรี จังหวัดพังงา

ระเบียบวิธีวิจัย

1.รูปแบบการวิจัย

รูปแบบที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร กรณีศึกษา: แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอคูระบุรี จังหวัดพังงา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นหลัก

2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมู่ 7 บ้านบางชอย ตำบลคูระ อำเภอคูระบุรี จังหวัดพังงา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง จำนวน 13 คน ดังนี้

1.ข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน 2 คน
2.ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน 1 คน
3.ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน	จำนวน 2 คน
4.แกนนำกลุ่มรักษ์พลับพลึงธาร	จำนวน 3 คน
5.ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	จำนวน 5 คน

ผลการศึกษา

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร กรณีศึกษา: แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอคูระบุรี จังหวัดพังงา

ปัจจัยของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พลับพลึงธารนั้นมาจากภาวะผู้นำของนายเลื่อน มีแสง ซึ่งเป็นนักอนุรักษ์ท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับจากทั้งประชาชนภายในพื้นที่หน่วยงาน และองค์กรต่างๆที่สนใจสนับสนุนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร นอกจากนี้หากกล่าวถึงระดับการมีส่วนร่วม โดยผู้ศึกษาได้นำแนวคิดของกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ

(2521) ที่ได้เสนอระดับการมีส่วนร่วมไว้ 4 ระดับ 1)การวางแผน 2)การดำเนินกิจกรรม 3)การใช้ประโยชน์ 4)การได้รับประโยชน์ ซึ่งในชุมชนบ้านบางซอชนั้นระดับของการมีส่วนร่วมนั้นอยู่ในระดับที่ 3 คือ การใช้ประโยชน์ ซึ่งก็ยังมีปัญหาในเรื่องของการใช้ประโยชน์ที่ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากว่า พลับพลึงธารนั้นมีเพียงแก่พื้นที่เดียว ไม่ได้กระจายกระจาย ทำให้ประชาชนในชุมชนไม่สามารถใช้ประโยชน์หรือไม่ตอบสนองประโยชน์ส่วนตนมากนัก หรือกล่าวได้ว่า ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์พลับพลึงธาร แต่กลับมีผลประโยชน์ทางสังคมเสียมากกว่า แต่ประชาชนในชุมชนก็รู้สึกภาคภูมิใจที่ช่วยกันอนุรักษ์พลับพลึงธาร จนพลับพลึงธารมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในทุกๆปี ซึ่งในปัจจุบันได้มีหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร คือ กองทุนสิ่งแวดล้อม โดยผ่านทางมูลนิธิธิดาสี สโรรัม ภายใต้การดำเนินโครงการฟื้นฟูพลับพลึงธารพืชอาศัยถิ่นเดียวใน โลกที่ใกล้สูญพันธุ์ในจังหวัดระนองและจังหวัดพังงา โดยได้สนับสนุนทั้งการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังสนับสนุนงบประมาณ และบุคลากรที่เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆกับคนในชุมชนอีกด้วย

ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร กรณีศึกษา: แหล่งชมพลับพลึงธาร คลองตาเลื่อน อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมนั้น ในระยะเริ่มแรกเกิดขึ้นมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่มีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ไม่มีบุคลากรและงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมต่างๆ อีกทั้ง กิจกรรมที่จัดขึ้นไม่มีความแปลกใหม่ ทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย นอกจากนี้ในด้านของการประกอบอาชีพของคนในชุมชนก็ส่งผลในเรื่องของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนทำไม่ได้เต็มที่นัก ทำให้ในระยะหลังมานี้การมีส่วนร่วมในชุมชนไม่มีความตื่นตัว

ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมมากนัก เนื่องจากเป็นวัยกลางคน และวัยชรา โดยหาเลี้ยงชีพด้วยการทำอาชีพเกษตรกรรมมาเป็นเวลานาน หรือเป็นอาชีพที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ทำให้ประชาชนมีความรู้ ทักษะในด้านเกษตรกรรมเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่แล้วประชาชนได้รับการศึกษาเพียงแค่ชั้นประถมศึกษาเท่านั้น อาจเนื่องด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของอำเภอคุระบุรีที่เป็นอำเภอห่างไกลตัวเมือง ทำให้เป็นข้อจำกัดในการศึกษาในอดีต ทำให้ไม่ได้สนใจการมีส่วนร่วมเท่าใดนัก อีกทั้งบางครั้งประชาชนไม่สะดวกในการไปเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูดอกพลับพลึงธาร เนื่องจาก ติดยาเสพติดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การทำเกษตรกรรม การออกไปทำงานนอกพื้นที่ หรือ การไปติดต่อราชการ ที่ประชาชนมองว่ามีความสำคัญกว่า ในระยะหลังมานี้ประชาชนเริ่มเบื่อหน่ายกับการทำกิจกรรม

เนื่องจาก ขาดการทำกิจกรรมเป็นระยะเวลาาน และขั้นตอนของการทำกิจกรรมเหมือนเดิมกันกับทุกๆปี และเห็นว่าเด็กในชุมชนที่มีความสนใจในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธารนั้น เป็นแรงสำคัญในการทำกิจกรรมเหล่านี้ ซึ่งดอกพลับพลึงธารทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน แต่เกิดขึ้นเพียงแค่พื้นที่เดียว คือ คลองตาเลื่อน พื้นที่อื่นๆก็ยังเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยอยู่เช่นเดิม ทำให้ประชาชนรู้สึกไม่ได้รับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์แล้วต่อยอดส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อีกทั้ง นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมก็มาเพียงแค่ชมดอกพลับพลึงธารเท่านั้น ในชุมชนไม่ได้มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างอื่นอีกทั้งอีกปัญหาก็คือ ประชาชนไม่สามารถนำเอาพลับพลึงธารไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นได้ ที่สามารถทำให้ประจักษ์และมองว่าเป็นประโยชน์ต่อตน นอกเสียจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นกรณีศึกษาที่วัดความอุดมสมบูรณ์ของน้ำและลำคลองเท่านั้น จึงทำให้มองไม่เห็นถึงความสำคัญของดอกพลับพลึงธารอย่างแท้จริง อีกทั้งการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูดอกพลับพลึงธาร เนื่องจากดอกพลับพลึงธารเป็นพืชตามฤดูกาล จะออกดอกบานสะพรั่งในช่วงหน้าแล้งของพื้นที่อันดามันตอนบน คือ ประมาณปลายเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม ของทุกปี ทำให้การจัดกิจกรรมเว้นช่วงระยะเวลาเป็นเวลานาน ส่งผลให้ ประชาชนขาดความตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยในปีแรกที่จัดกิจกรรม คือ พ.ศ.2556 ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างมาก แต่ในปีต่อๆมาก็ลดน้อยลงไปอาจจะเนื่องด้วยการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธารนั้น ไม่มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรง ในปัจจุบันเป็นความร่วมมือของชุมชน มูลนิธิต่างๆ และคณะครู/นักเรียน โรงเรียนคุระบุรีชัยพัฒนาพิทยาคม ที่เข้ามาช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทำให้ส่งผลไปยังงบประมาณในการอนุรักษ์และฟื้นฟูดอกพลับพลึงธาร ไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากการอนุรักษ์และฟื้นฟูนั้นส่วนใหญ่แล้วเป็นการไปดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ต่างๆ ที่ต้องใช้ยานพาหนะ และการสนับสนุนด้านอาหารแก่ผู้ไปทำกิจกรรมในครั้งนั้นๆ โดยในปัจจุบันงบประมาณส่วนนี้ได้รับการสนับสนุนมาจากผู้นำชุมชน และคณะครู โรงเรียนคุระบุรีชัยพัฒนาพิทยาคมเป็นหลัก ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมด้วย นอกจากนี้กลุ่มผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่มรักษ์พลับพลึงธาร ไม่มีเวลาในการบริหารจัดการ การอนุรักษ์และการฟื้นฟูได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากแต่ละบุคคลมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเป็นของตนเอง อีกทั้งไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงด้วย ทำให้ขาดการจัดกิจกรรมไปบ้าง ในมุมมองของผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่มรักษ์พลับพลึงธารมองว่า ประชาชนในชุมชนยังไม่ทราบถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูพลับพลึงธารอย่างแท้จริง ซึ่งรับรู้เพียงแค่พลับพลึงธารเป็นพืชใกล้สูญพันธุ์ ในจังหวัดพังงานั้น ไม่มีการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาการอนุรักษ์พลับพลึงธารอย่างจริงจัง โดยกำลังหลักที่ทำให้การขยายพันธุ์นั้นประสบความสำเร็จนั้น มาจากการขยายพันธุ์โดยเพาะเมล็ดจากตาเลื่อน และกลุ่มรักษ์

พลับพลึงธารเท่านั้น ถ้ามีศูนย์วิจัยน่าจะช่วยแบ่งเบาภาระในส่วนนี้ไปได้ ทำให้มีเวลาไปให้ความสำคัญกับกระบวนการอื่นได้อีก นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค ในด้านของภารกิจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคุณะนั้นมีหลายภารกิจ หลายหน้าที่ ทำให้ไม่สามารถรับผิดชอบเพียงแค่การอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธารได้ อีกทั้งบุคลากรนั้นไม่เพียงพอต่อภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ เนื่องด้วยเหตุผลส่วนตัว เช่น ประชากรจำนวนหนึ่งทำงานไกลบ้านนานๆถึงจะกลับบ้าน อีกจำนวนหนึ่งเป็นประชากรกลุ่มที่ทำอาชีพในพื้นที่ คือ อาชีพเกษตรกรรมก็มีกระบวนการในการดูแลรักษาพืชเหล่านั้น ทำให้ไม่มีเวลาในการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆมากนัก งบประมาณมีไม่เพียงพอต่อภาระงาน ทำให้ต้องร่วมมือกับมูลนิธิหรือฟอรัม โรงเรียนคุระบุรีชัยพัฒนาพิทยาคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติศรีพังงา เพื่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ผลักดันให้เกิดกิจกรรมในด้านของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเป็นประจำทุกปี จึงส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลคุณะไม่ได้เป็นหน่วยงานหลักในการดูแล

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ดอกพลับพลึงธาร

ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ เรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูนั้นควรเป็นหน้าที่ของทุกๆฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน ซึ่งเรื่องที่สำคัญคือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและความเข้มแข็งในชุมชน กลุ่มชมรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูพลับพลึงธาร อีกทั้งการช่วยกันเฝ้าระวัง ติดตามตรวจสอบ และการขยายพันธุ์พลับพลึงธารให้มีพื้นที่ที่กว้างขวางมากขึ้น อีกทั้งควรสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มาจากพลับพลึงธาร เพื่อส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ให้กับชุมชน และเป็นการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการผลักดันให้เกิดพลังชุมชน คือ การรวมตัวกันของชุมชนที่เข้มแข็ง ช่วยเหลือกัน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนนั้นสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ โดยชุมชนบ้านบางชอยนั้นมีต้นทุนที่ทำให้เกิดพลังชุมชนแล้วก็คือ คุณลักษณะของคนในชุมชนนั้น เป็นคนมีน้ำใจ มีการเกาะกลุ่มอย่างเหนียวแน่น ในลักษณะของความเป็นเครือญาติกัน อีกทั้งการอาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานาน มีตัวผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ อีกทั้งกลุ่มคนในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง รู้จักกันอย่างทั่วถึง และด้วยตัวของชุมชนเอง มีโครงสร้างและมีระบบสาธารณูปโภคที่ดี มีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ส่งผลให้ชุมชนมีความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น โดยการเสริมสร้างพลังชุมชนนั้น ควรที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ส่งเสริมให้เครือข่าย/กลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สร้างเครือข่ายมีการช่วยเหลือระหว่างกลุ่มต่างๆ และ

การส่งเสริมให้เป็นชุมชนต้นแบบที่มีพลังเข้มแข็งและเกิดความสามัคคีกัน เพื่อเป็นแบบอย่างให้ชุมชนอื่นได้มาเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนา

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนโดยละเอียด เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมและสามารถนำผลการวิจัยนั้นมาใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้

2. ควรมีการผลักดันให้เกิดหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมโดยตรง เพื่อให้การดำเนินงานในการอนุรักษ์และฟื้นฟูมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนโดยละเอียด เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมและสามารถนำผลการวิจัยนั้นมาใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้

บรรณานุกรม

- ณัฐฐา พิวงาม,ภัทรพร ทิมแดง,จุฑาทูติ จันทร์มาลี.(2551).การมีส่วนร่วมของ ชุมชน
ท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาตลาดน้ำไทรน้อย
จังหวัดนนทบุรี.มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- นันทศาล มุกดามนตรี.(2556).ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามัน : กรณีศึกษาเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา.คู่มือ
นิพนธ์รัฐศาสตรคุษฎีบัณฑิต.มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พงศ์ศักดิ์ สิทธิบุญมา.(2552).กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์
ทรัพยากรน้ำจากหนองหลวง อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มานิตย์ สิงห์ทองชัย.ชอุณมิตา นาคภพ.กาญจนา สดับธรรม.รติมา ภูริรุ่งกัญญา.(2552).การบริหาร
จัดการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
และชุมชน.คณะวิทยาการจัดการ.มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- มาลินี วินเซนต์.(2554).การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภู
เกศตร: กรณีศึกษาตำบลหนองไฮ อำเภอเสนานิคม จังหวัดอำนาจเจริญ.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วชิราภรณ์ เนียมหอม.(2557).การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นการศึกษา
เทศบาลเมืองสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร ม ห า บั ญ ฑิต .
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรพร ลำพงษ์เหนือ.(2548).การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ศิลปกรรม.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วราภรณ์ บัวเดือน.(2549).บทบาทและการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรม
เชิงสมานฉันท์.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิกิพีเดีย.กระแสอนุรักษ์.สืบค้นเมื่อวันที่ 27/7/19.เข้าถึงได้จาก :
<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%81.html>

- วิมลศิริ เหมทานนท์.(2545).การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการ
ท่องเที่ยว : ศึกษากรณีชุมชนย่านบางลำพู.วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิชัย เชื้อขาวซ้อน.(2552).การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ ประโยชน์
จากทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านดินดำ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัด
เชียงราย.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สิทธิโชค เดชภิบาล.(2553).การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการและรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต.
วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อดิศักดิ์ รัตนะ.(2552).การจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลเมือง
บ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อิทธิกร นุชนิยม.(2556).ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
ดำเนินงานตามแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ.2554-2556) ของเทศบาลเมืองชุมพร
จังหวัดชุมพร.วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- เกรียงไกร จงเจริญ.(2535).ผู้นำกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน.วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทิดศักดิ์ สุวรรณโชติ.(2556).การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารของเทศบาล เมืองแสน
สุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เรวัต เกตตระกุล.(2557).ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ
บ้านเมืองที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพลับ อำเภอปากเกร็ด จังหวัด น น ท บุรี .
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.